

ЗОРЯНЕ НЕБО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Колись творець однієї з найдосконаліших гносеологічних систем європейської філософії Іммануїл Кант афористично висловився з приводу того, що бентежить його раціональну натуру: «Дві речі наповнюють нашу душу завжди новим і все більш сильним подивом і благоговінням, чим частіше і триваліше ми міркуємо про них, — це зоряне небо наді мною і моральний закон у мені».

І дійсно, моральний закон — це щось надто неприродне і, в той же час, дуже людське, культурне, духовне: начебто хтось вищий написав ці етичні максими, які суперечать егоїстичному праву сильного та вносять до нашого світогляду поняття про добро, справедливість, милосердя. Мабуть, тому в стародавньому світі отримання етичних норм поведінки, морального закону вважалося найвищим даром богів. Так, у Вавилонії могутній цар Хаммурапі отримує закони безпосередньо з рук бога Мардука, а в старозавітній традиції сам Ягве відкриває Мойсею 10 заповідей на горі Синай через 50 днів після того, як євреї покинули Єгипет. Тож не випадково, що Іммануїл Кант використовує моральний аргумент як головний доказ буття Божого.

Етичні норми є своєрідними принципами виживання певної соціальної спільноти, запорукою її вдосконалення та розвитку. І тут практично немає альтернатив, адже гіпертрофований егоїзм, який усюди вбачає лише свої, прагматичні інтереси, як тяжка хвороба, підточує здатність до солідарності та співіснування та веде будь-яку спільноту до занепаду, а може, навіть до загибелі. Тож можна сказати, що виживання як певного суспільства, так і людства в цілому залежить від того, чи усвідомлюється спільнотою це фундаментальне значення етичних цінностей, чи надихають вони трансцендентною безмеж-

ністю власної благодаті — так само, як наше естетичне споглядання надихає зоряне небо.

За спостереженнями Бюрна Вітрока та Шелдона Розенблатта, університет є найстарішою соціальною інституцією європейської цивілізації після християнської церкви. Якщо проаналізувати історичну динаміку, то можемо помітити, що після епохи Просвітництва університет навіть перебирає на себе деякі світоглядні функції церкви, а храм Божий у свідомості пересічного громадянина певною мірою поступається місцем храму науки, знання, академічної свободи. Навряд чи університет упорався б з цією високою місією вже впродовж майже двох століть, аби не спирався на могутнє етичне підґрунтя, яке визначає та обумовлює унікальну сталість існування цього соціального інституту.

Що покладено в основу етичного підґрунтя університетського життя? Як на мене, це принципи академічної чесності як такий собі моральний імператив

виживання університетської спільноти. І нехтування цими принципами може призвести до загибелі університету як соціальної інституції, його розчинення у мутних хвилях комерціалізації та гонитви за прибутками без стратегічного бачення подальшого розвитку. «Університет знаходиться в руїнах!» — попереджав нас ще в 90-ті роки минулого століття американський дослідник Біл Ріддінгс. Як нам відбудувати та перебудувати університет так, щоб він і в XXI сторіччі залишався центром інтелектуального, культурного та духовного життя суспільства — як національного, так і глобального? І чи не стане потенційна загибель університету прологом загибелі нашої цивілізації?

«Сенсом університетської освіти є те, що її обирають люди, які володіють незвичайною духовною силою й відповідним інструментарієм», — вважав німецький філософ Карл Ясперс. Думаю, що ця «незвичайна духовна сила» найяскравіше втілюється в етичній позиції людини, її здатності розглядати моральні цінності як принциповий та необхідний компонент власного існування. Саме такі цінності втілює в собі академічна чесність, закладаючи етичні підвалини університетського буття. Адже все починається з людини, з її особистої позиції відповідно до певних, і не лише етичних, імперативів.

Перебуваючи вже багато років у стані перманентних трансформацій та радикальних реформ, ми якось не дуже часто говорили про цю «родзинку»

академічного життя, без якої університет втрачає свій сенс та призначення. Тому вихід колективної монографії «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» став справжньою подією вітчизняного університетського життя.

Книга, що має більше десяти авторів, розглядає академічну доброчесність під різними кутами зору і крізь дослідницьку оптику різних соціальних дисциплін. Академічну доброчесність проаналізовано в глобальному контексті, а також як актуальну національну потребу, як джерело соціального капіталу університету за сучасних умов і фактор впливу на інституційну практику української вищої школи. В монографії деталізовано та класифіковано прояви академічної нечесності, правові аспекти боротьби з плагіатом, процедури розгляду справ про порушення академічних стандартів. Увагу приділено процесам кодифікації університетського життя та розробленню етичних стандартів вищої освіти. Авторі активно використовують досвід інших країн, зокрема США, у цій сфері. До речі, видання здійснено завдяки підтримці Посольства США в Україні та Американських Рад із міжнародної освіти.

Презентація колективної монографії, яка відбулася в Сумському державному університеті у вересні цього року, показала непересічний інтерес викладачів та студентів до означених проблем. Свідченням цього стали численні питання та жвава дискусія аудиторії з укладачами книги Тарасом Фініковим та Артемом Артюховим, участь у якій взяв і ректор СумДУ Анатолій Васильєв. Це засвідчило трансверсальний характер проблем академічної доброчес-

ності, які хвилюють усіх без винятку членів університетської спільноти.

На жаль, вітчизняна система університетської освіти перебуває у кризовому стані. Згідно з даними соціологічних опитувань, українці вважають її однією з найбільш корумпованих після медичної сфери. Тож етичне «перезавантаження» університетського життя в нашому випадку є життєво необхідним. Тому приємно, що саме СумДУ, який за останнє десятиліття зробив неможливе та впевнено увійшов до кращих університетів не лише України, йде в авангарді означеного руху.

Сподіваюся, що цьому вищому навчальному закладові вдасться одному з перших у країні сформувати соціальне та культурне середовище, засноване на принципах академічної доброчесності і, як наслідок, перейти від силових парадигм адміністрування та менеджменту до управління, що ґрунтується на засадах лідерства. Адже, як помітив український філософ Сергій Кримський: «Силова діяльність не безмежна. Вона має енергетичні, екологічні, фінансові та моральні ліміти. Виходячи за ці ліміти, діяльність перестав бути розумною, бо все розумне має межі; не має меж лише дурість. Таким безглуздя і обертається цинізм практики, позбавленої моральних обривів». Особливо якщо це академічна практика, пов'язана з університетським життям, — додам я від себе. Тож університетське середовище має очиститися від неетичного прагматизму — щоб мати майбутнє й спокійно споглядати зоряне небо!

Сергій КУРБАТОВ,
доктор філософських наук,
Інститут вищої освіти
НАПН України

У СумДУ ПОПОВНЕННЯ, або «+3»

Із 2016 навчального року в нашому університеті на три спеціальності більше. Додалися — «Психологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності» та «Кібербезпека».

«Традиційно, в СумДУ не так багато гуманітарних спеціальностей, лише з 2000 року з'явилися перекладачі, потім журналісти й піар-працівники, та лише у минулому році відкрили нову спеціальність «Соціальна робота», а в цьому — «Психологія» та «Менеджмент соціокультурної діяльності». Ми бачимо наших студентів як майбутнє обличчя комунікацій Сумської області, яке буде активно працювати над громадським сектором. Ми ж готуємо не тих, хто доглядатиме бабусь, а тих, хто шукатиме ресурси для розвитку міста та країни. Також у нас є можливість із перших днів університетського життя давати можливість студентам навчатися не лише теоретичних знань, а й практичних умінь та навичок», — говорить Ніна Світайло (завідувач кафедри «Психологія, політологія та соціокультурні комунікації»).

Третьою новою спеціальністю є «Кібербезпека», яка відкрилася на базі факультету електроніки та інформаційних технологій. Ця професія в Україні з'явилася

не так давно, але попит на такого спеціаліста зростає, оскільки комп'ютерні технології стають невід'ємною частиною різних сфер життя людини.

«Ми готуємо спеціалістів, які матимуть високий рівень володіння комп'ютерним програмуванням, гарну інтелектуальну підготовку. Також студенти навчаються створення різних охоронних систем для протидії зовнішнім атакам та уникнення вкрадення інформації», — розповідає Анатолій Довбиш (завідувач кафедри «Комп'ютерні науки»).

А як навчається першокурсникам цих спеціальностей, розкажуть вони самі.

«Після відвідування українського тижня моди у минулому році мене захопила мрія самостійно організувати такий масштабний захід. Тришки пізніше дізналася, що цього навчають у Києві, Харкові та Львові. Звісно, всі сили покляла саме на вступ до тих міст. Склала ЗНО і перед днем подання документів дізналася, що в СумДУ відкривається омрія спеціальність. Зірки склалися так, що я вступила у своєму місті й уже з 11 серпня

була студенткою СумДУ», — ділиться своїми думками Аліна Вакула («Менеджмент соціокультурної діяльності»).

«Куди конкретно я буду подавати документи не знав, але готувався до ЗНО з математики та фізики дуже наполегливо, бо ці предмети подобаються, а коли почув, що в СумДУ відкривають спеціальність «Кібербезпека», то вирішив, чому б не спробувати, і в мене вийшло. На цей фах зараз великий попит і тому думаю, що себе обов'язково реалізую у цій галузі», — зазначає студент спеціальності «Кібербезпека» Андрій Макаров.

«На психологію я вступив, бо останні декілька років часто доводилося допомагати друзям із різними конфліктними ситуаціями, а через деякий час зрозумів, що мені це подобається. Чому я з Києва приїхав навчатися до Сум? Не люблю столицю — там дуже шумно. СумДУ — той університет, який постійно розвивається, а це означає, що я як студент «ростиму» разом із ним», — розповідає Дмитро Хамаганов (спеціальність «Психологія»).

Дар'я ДАНИЛОВА,
першокурсниця спеціальності «Психологія»

На фото: кібербезпеківці на екскурсії; дві нові спеціальності знайомляться між собою.

